

POLITYKA OCHRONY MAŁOLETNIICH W FUNDACJI SAWANCI

Podstawy prawne:

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. z 2021 r. poz. 1249 oraz z 2023 r. poz. 289 oraz 535)
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. poz. 1870)
3. Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz.1606)
4. Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (t. j. Dz.U. z 2023 r. poz. 984 ze zm.)
5. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (t. j. Dz.U. z 2023 r. poz. 900)
6. Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1781)
7. Konwencja o prawach dziecka (Dz.U.1991 nr 120, poz. 526)
8. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych (Dz.U. 2012, poz. 1169)

Zgodnie z Uchwałą Zarządu obowiązuje od dnia 15.02.2024 r

§ 1

POSTANOWIENIA OGÓLNE

WPROWADZENIE

Niniejszy dokument ma tworzyć ramy chroniące dzieci przed wszelkimi formami przemocy, molestowania, zaniedbania i wyzysku, niezależnie od tego, kto jest sprawcą. Zapisane w nim standardy służą przede wszystkim stworzeniu bezpiecznego i wspierającego środowiska dla każdego dziecka, które znajduje się pod opieką naszej organizacji. Uznając wrodzoną bezbronność dzieci oraz zbiorową odpowiedzialność wszystkich osób w jego otoczeniu za ich dobro, deklarujemy przestrzeganie poniższych standardów oraz gotowość do współpracy z każdą jednostką, instytucją i osobą o podobnych wartościach. Nowelizacja Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (Dz.U. poz. 1606) określiła warunki skutecznej ochrony małoletnich przed różnymi formami przemocy. Wprowadzone zmiany wskazują na potrzebę opracowania jasnych i spójnych standardów postępowania w sytuacjach podejrzenia krzywdzenia lub krzywdzenia małoletnich. Polityka ochrony małoletnich są jednym z elementów systemowego rozwiązania ochrony małoletnich przed krzywdzeniem i stanowią formę zabezpieczenia ich praw. Należy je traktować jako jedno z narzędzi wzmacniających i ułatwiających skuteczniejszą ochronę małoletnich przed krzywdzeniem.

Do przestrzegania zapisów Polityki zobowiązana jest każda osoba mająca kontakt z dziećmi podczas zajęć prowadzonych przez organizację lub przebywania na jej terenie. Obowiązek ten dotyczy nie tylko osób zatrudnionych lub zaangażowanych przez organizację, ale także rodziców/opiekunów dzieci podczas ich pobytu w organizacji lub uczestnictwa w prowadzonych przez nią zajęciach.

W konstruowaniu „Polityki Ochrony Małoletnich” przyjęto następujące założenia:

1. w FUNDACJI SAWANCI nie są zatrudniane osoby mogące zagrazać bezpieczeństwu małoletnich (załącznik nr 2 – Zasady bezpiecznej rekrutacji)
2. wszyscy pracownicy potrafią zdiagnozować symptomy krzywdzenia małoletniego oraz podejmować interwencje w przypadku podejrzenia, że małoletni jest ofiarą przemocy,
3. podejmowane postępowanie nie może naruszać praw dziecka, praw człowieka oraz bezpieczeństwa danych osobowych,
4. małoletni są edukowani, jak unikać zagrożeń w kontaktach z dorosłymi i rówieśnikami,
5. małoletni wiedzą, do kogo zwracać się o pomoc w sytuacjach dla nich trudnych i czynią to mając świadomość skuteczności podejmowanych działań,
6. rodzice poszerzają wiedzę i umiejętności o metodach wychowania bez stosowania przemocy oraz potrafią uczyć zasad bezpieczeństwa,
7. prowadzone postępowanie na wypadek krzywdzenia lub podejrzenia krzywdzenia małoletnich jest zorganizowane w sposób zapewniający im skuteczną ochronę,
8. działania podejmowane w ramach ochrony małoletnich przed krzywdzeniem są dokumentowane oraz monitorowane i poddawane okresowej weryfikacji przy udziale wszystkich zainteresowanych podmiotów. Uwzględniając powyższe założenia niniejszy dokument określa zatem standardy ochrony małoletnich, stanowiące zbiór zasad i procedur postępowania w sytuacjach zagrożenia ich bezpieczeństwa. Jego najważniejszym celem jest ochrona małoletnich przed różnymi formami przemocy oraz budowanie bezpiecznego i przyjaznego środowiska.

SŁOWNICZEK POJĘĆ

Ilekcroć w niniejszych Standardach jest mowa o:

- 1) **fundacji** – należy przez to rozumieć: FUNDACJĘ SAWANCI z siedzibą w Gliwicach;
- 2) **zarząd** – Zarząd FUNDACJI SAWANCI;
- 3) **dziecku/maloletnim** – należy przez to rozumieć każdą osobę do ukończenia 18 roku życia;
- 4) **podopieczny fundacji** – należy przez to rozumieć pełnoletnią osobę, która korzysta ze wsparcia Fundacji;
- 5) **krzywdzeniu dziecka** – należy przez to rozumieć popełnienie czynu zabronionego na szkodę dziecka lub zagrożenie dobra dziecka, w tym jego zaniedbanie;
- 6) **personelu/pracowniku** – należy przez to rozumieć każdego pracownika Fundacji bez względu na formę zatrudnienia, w tym: stażysta, praktykant, wolontariusz lub inna osoba, która z racji pełnionej funkcji lub zadań ma (nawet potencjalny) kontakt z dziećmi;
- 7) **opiekunie dziecka** – należy przez to rozumieć osobę uprawnioną do reprezentacji i stanowienia o małoletnim, w szczególności jego rodzic lub opiekun prawny, a także rodzic zastępczy;
- 8) **przedstawicielu ustawowym** – należy przez to rozumieć rodzica lub opiekuna prawnego;
- 9) **zgodzie opiekuna małoletniego** – należy przez to rozumieć zgodę co najmniej jednego z rodziców małoletniego/ przedstawiciela ustawowego dziecka.

NASZE ZOBOWIĄZANIA

1) **Bezpieczeństwo i zdrowie:** Zagwarantowanie bezpiecznego i zdrowego środowiska dla dzieci jest naszym priorytetem. Obejmuje kontrolę otoczenia, zapewnienie bezpiecznych zabawek, regularne sprawdzanie stanu bezpieczeństwa pomieszczeń i sprzętu oraz przestrzeganie stosownych procedur w nagłych przypadkach.

2) **Edukacja i rozwój:** Dzieci mają różne potrzeby edukacyjne i rozwojowe. Standardy pracy obejmują planowanie zajęć dostosowanych do różnych grup wiekowych i poziomów umiejętności oraz wspieranie rozwoju fizycznego, emocjonalnego, intelektualnego i społecznego.

3) **Komunikacja z rodzicami/opiekunami:** Regularna i klarowna komunikacja z rodzicami lub opiekunami jest kluczowa. Obejmuje informowanie o postępach dziecka i wyzwaniach z jakimi się mierzy, współpracę we wspieraniu rozwoju dziecka i udostępnianie informacji o wydarzeniach w organizacji.

4) **Wspieranie różnorodności:** Wspieranie różnorodności kulturowej, społecznej i indywidualnej jest kluczowe dla tworzenia otoczenia, w którym dzieci czują się akceptowane i doceniane.

5) **Zapewnienie odpowiedniej jakości opieki:** Regularne monitorowanie, ocena i doskonalenie świadczonych usług oraz przyjętych standardów pracy z dziećmi są kluczowe dla zapewnienia wysokiej jakości opieki i edukacji dzieci.

6) **Wsparcie rozwoju emocjonalnego:** Zrozumienie potrzeb emocjonalnych dzieci i zapewnienie im wsparcia w radzeniu sobie z emocjami jest istotne dla ich zdrowego rozwoju.

7) **Szkolenia i rozwój pracowników:** Zapewnienie warunków do ciągłego doskonalenia przez szkolenia i wsparcie dla pracowników, aby byli zaznajomieni z najnowszymi metodami i praktykami związanymi z opieką nad dziećmi.

§ 2

ZASADY ZAPEWNIAJĄCE BEZPIECZNE RELACJE MIĘDZY MAŁOLETNIMI A PERSONELEM FUNDACJI

1. Zarząd jest odpowiedzialny za przygotowanie personelu fundacji do stosowania standardów ochrony małoletnich.
2. Wyznaczony przez zarząd pracownik zapoznaje pracowników z Polityką Ochrony Małoletnich oraz odbiera od każdego zatrudnionego pracownika oświadczenie o zapoznaniu się z dokumentem, obowiązującymi w fundacji. Wzór oświadczenia pracownika został określony w załączniku nr 1 do Polityki.
3. Rekrutacja personelu odbywa się zgodnie z zasadami bezpiecznej rekrutacji personelu. Zasady stanowią Załącznik [nr 2] do niniejszej Polityki. Pracownicy nowo zatrudnieni w fundacji są zapoznawani ze standardami w pierwszym tygodniu pracy i w tym czasie jest od nich odbierane oświadczenie, o którym mowa w § 2, ust. 2
4. Personel zobowiązany jest do utrzymywania profesjonalnej relacji z małoletnimi i każdorazowego rozważenia, czy jego reakcja, komunikat bądź działanie wobec dziecka są odpowiednie do sytuacji, bezpieczne, uzasadnione i sprawiedliwe wobec innych dzieci.
5. Personel w kontakcie z małoletnim:
 - 1) odnosi się do dziecka z szacunkiem;
 - 2) wysłuchuje małoletniego i stara się udzielać mu odpowiedzi dostosowanej do sytuacji i jego wieku;
 - 3) nie zawstydzają, nie lekceważą, nie upokarzają i nie obrażają;
 - 4) nie krzyczą, chyba że wymaga tego sytuacja niebezpieczna (np. ostrzeżenie);
 - 5) nie ujawnia drażliwych informacji o dziecku osobom do tego nieuprawnionym, dotyczy to również ujawniania jego wizerunku;

6) nie może wyrażać się w sposób dyskryminujący, znieważający lub poniżający osoby lub grupy osób z powodu ich przekonań religijnych, politycznych lub światopoglądowych, narodowości, niepełnosprawności, wieku, płci, orientacji seksualnej, ani w żaden inny sposób wypowiadać się w sposób antagonizujący grupy lub jednostki.

7) jest zobowiązany do powstrzymania się od wypowiedzi i działań mogących mieć szkodliwy wpływ na rozwój dzieci. Zakazane jest głoszenie poglądów pochwalających zachowania niezgodne z prawem, szkodliwe dla zdrowia fizycznego lub psychicznego, nieodpowiednie dla osób niepełnoletnich lub niestosowne do wieku dziecka.

8) nie może w obecności małoletniego komentować jego sytuacji rodzinnej, podważać kompetencji i decyzji rodziców dziecka, ani w inny sposób odnosić się do ewentualnych problemów i konfliktów w jego rodzinie.

9) mający kontakt z dziećmi może zostać w każdej chwili poddany badaniom na obecność alkoholu i/lub badaniom na obecność innych substancji o podobnym działaniu. Badanie takie może mieć charakter przesiewowy i nie musi być spowodowane niepokojącym zachowaniem pracownika.

10) Osoba, u której badanie wykaże obecność alkoholu lub podobnie działających substancji, zostaje niezwłocznie i bezterminowo odsunięta od

jakiegokolwiek kontaktu z dziećmi, a organizacja ma prawo do rozwiązania wiążącej ją z nią umowy

11) Pracownik ma obowiązek poinformować organizację o wszczęciu przeciwko niemu postępowania w sprawie o przestępstwa, które obejmuje przedstawione na etapie rekrutacji zaświadczenie o niekaralności, niezależnie od etapu prowadzonego postępowania. Osoba, wobec której prowadzone jest postępowanie w sprawie o przestępstwa przeciwko dzieciom, musi zostać

niezwłocznie odsunięta od wszelkich form kontaktu z dziećmi do czasu jednoznacznego rozstrzygnięcia sprawy na jej korzyść.

12) nawiązywanie z małoletnim jakichkolwiek relacji intymnych lub o charakterze seksualnym, kierowanie do niego seksualnych komentarzy, żartów, gestów oraz udostępnianie dzieciom treści erotycznych i pornograficznych, bez względu na ich formę.

13) Nie można małoletniego popychać, bić, szturczać, poniżać itp.

14) Decyzje dotyczące dziecka powinny brać pod uwagę bezpieczeństwo pozostałych dzieci.

15) Dziecko ma prawo do prywatności, odstąpienie od zasad poufności każdorazowo musi być uzasadnione.

16) Personel nie może utrzymywać wizerunków małoletnich w celach prywatnych, również zawodowych, jeżeli opiekun nie wyraził na to zgody. Pracownikowi nie wolno dotykać małoletniego w sposób, który mógłby zostać nieprawidłowo zinterpretowany.

6. Kontakt fizyczny z małoletnim nigdy nie może być ukrywany, wiązać się z jakąkolwiek gratyfikacją ani wynikać z relacji władzy.

7. Kontakt fizyczny z dzieckiem powinien być ograniczony do sytuacji w których jest niezbędny i naturalny, takich jak pomoc dziecku w wykonywaniu ćwiczeń ruchowych, podczas rehabilitacji, przy niezbędnych czynnościach higienicznych (np. korzystanie z toalety, zmiana ubrania, zmiana pieluch, zaopatrzenie rany) za zgodą

jego opiekuna wyrażoną na piśmie, podczas pomocy przy spożywaniu posiłków, podczas konieczności zapewnienia dziecku bezpieczeństwa w obliczu bezpośredniego zagrożenia lub potrzeby uspokojenia dziecka

8. Pracownik, który ma świadomość, że małoletni doznał jakiejś krzywdy np. znęcania fizycznego, psychicznego lub wykorzystania seksualnego, zobowiązany jest do zachowania szczególnej ostrożności w kontaktach z dzieckiem, wykazując zrozumienie i wyczucie.

9. Podczas zorganizowanych wyjazdów niedopuszczalne jest kwaterowanie w jednym pokoju z dzieckiem dorosłej osoby niebędącej rodzicem lub opiekunem dziecka.
10. Kontakt poza godzinami pracy z małoletnim jest co do zasady zabroniony.
11. Nie wolno zapraszać małoletniego do swojego miejsca zamieszkania.
12. Jeśli pracownik musi spotkać się z małoletnim poza godzinami pracy dla fundacji, **wymagane jest poinformowanie o tym fakcie zarządu**, a opiekun musi wyrazić na taki kontakt zgodę.
13. W przypadku, gdy członek personelu łączy z małoletnim lub jego opiekunem relacje rodzinne lub towarzyskie, zobowiązany on jest do zachowania pełnej poufności, w szczególności do utrzymania w tajemnicy spraw dotyczących innych dzieci, opiekunów i członków personelu
14. Pracownik jest zobowiązany do jasnego wyznaczenia granic w relacji z dzieckiem i komunikowania zasad, na jakich ta relacja funkcjonuje. Pracownik nie powinien w rozmowach z dzieckiem zajmować stanowiska w sporze między dzieckiem a rodzicem/nauczycielem, udzielać porad psychologicznych, duchowych lub życiowych, jeśli nie ma do tego wystarczającego przygotowania i nie jest to przedmiotem zajęć prowadzonych z dzieckiem
15. Komunikacja z dzieckiem jest transparentna zarówno wobec jego rodziców, jak i kierownictwa organizacji. Pracownik organizacji nie ma wspólnych tajemnic z dzieckiem w sprawach mających istotne znaczenie dla jego zdrowia i życia
16. Kontakty w sprawach dotyczących dziecka między organizacją a jego rodzicem odbywają się drogą formalną. Co do zasady, pracownik nie wymienia się z dzieckiem swoimi prywatnymi danymi kontaktowymi
17. Pracownicy organizacji nie wysyłają i nie przyjmują od dzieci zaproszeń do kontaktów poprzez swoje prywatne konta w mediach społecznościowych
18. W przypadku komunikacji z dzieckiem drogą mailową lub poprzez grupy utworzone na komunikatorach rodzic dziecka powinien mieć prawo wglądu w taką korespondencję, w tym dołączenia do grupy lub listy mailingowej

19. Nieprzestrzeganie powyższych zasad traktowane jest jako naruszenie podstawowych obowiązków służbowych ze wszystkimi wynikającymi z tego konsekwencjami, w tym z rozwiązaniem stosunku pracy.

§ 3

ZASADY BEZPIECZNYCH RELACJI MAŁOLETNI – MAŁOLETNI, W TYM ZACHOWANIA NIEDOZWOLONE

1. Małoletni mają prawo do przebywania w bezpiecznym i życzliwym środowisku.
2. Fundacja kładzie nacisk na bezpieczne relacje między dziećmi biorącymi udział w organizowanych przez nią zajęciach i innych działaniach.
3. Uczestnicy lub odbiorcy działań fundacji uznają swoje wzajemne prawa do akceptacji, tolerancji i odmienności etnicznej, światopoglądowej, rasowej, wyznaniowej, ekonomicznej itp. oraz tolerują różniące ich cechy takie jak wiek, płeć, orientacja seksualna, cechy fizyczne czy ograniczenia lub niepełnosprawności.
3. Podstawową zasadą relacji między małoletnimi i między pełnoletnimi podopiecznymi fundacji i niepełnoletnimi jest działanie z szacunkiem, uwzględniające godność i potrzeby małoletnich.
4. Niedozwolone jest w szczególności:
 - 1) stosowanie przemocy wobec jakiegokolwiek dziecka, w jakiegokolwiek formie zwłaszcza:
 - a) przemocy fizycznej;
 - b) używanie wulgarnego, obraźliwego języka;

- c) upokarzanie, obrażanie, znieważanie innych uczniów;
 - d) stosowanie zastraszania i gróźb;
- 2) zachowanie w sposób niestosowny, tj. używanie wulgarnych słów, gestów, żartów, kierowanie obraźliwych uwag, w tym o zabarwieniu seksualnym;
- 3) utrwalanie wizerunku innych małoletnich poprzez nagrywanie i fotografowanie bez uzyskania zgody opiekuna i dziecka.

§ 4

OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH

1. Dane osobowe dziecka podlegają ochronie na zasadach określonych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych).
2. Organizacja posiada politykę ochrony danych osobowych gwarantującą zgodne z prawem i bezpieczne przetwarzanie danych osobowych, opracowaną w oparciu o przeprowadzoną analizę możliwych ryzyk związanych z przetwarzaniem danych osobowych.
3. Przetwarzanie danych osobowych dzieci musi odbywać się w sposób gwarantujący zachowanie prywatności i bezpieczeństwa dzieci.
4. Pozyskiwanie i przetwarzanie danych osobowych dziecka wymaga pisemnej zgody rodzica/opiekuna. Zgoda taka musi być konkretna, świadoma, jednoznaczna i dobrowolna.
5. Zgoda nie jest wymagana, jeśli podstawą przetwarzania danych osobowych są inne przesłanki legalizujące przetwarzanie danych. W każdym przypadku organizacja wypełnia wobec rodzica/opiekuna obowiązek informacyjny.

6. Dopuszczalne jest pozyskiwanie wyłącznie takich danych osobowych, które są uzasadnione i mają związek z działaniami realizowanymi z udziałem dziecka oraz jego potrzebami i bezpieczeństwem.
7. W miarę możliwości, dane osobowe dzieci – w szczególności dane wrażliwe – podlegają anonimizacji/pseudonimizacji i są niszczone po ustaniu celu, w jakim zostały zgromadzone.
8. Dane osobowe dzieci są chronione przed dostępem do nich osób innych niż personel bezpośrednio zaangażowany w działania wymagające przetwarzania tych danych. Niedopuszczalne jest ujawnianie tych danych pozostałym członkom personelu, innym dzieciom i rodzicom tych dzieci, a także przedstawicielom mediów.
9. Niedopuszczalne jest udzielanie telefonicznie lub mailowo informacji na temat dzieci i ich rodzin bez uprzedniego upewnienia się co do tożsamości rozmówcy oraz jego prawa do pozyskiwania danego rodzaju informacji.
10. Ograniczenia dotyczące przekazywania osobom trzecim danych osobowych oraz innych informacji dotyczących dzieci nie mają zastosowania w przypadku osób i instytucji uprawnionych na mocy prawa do żądania dostępu do tych danych lub interwencji podejmowanej przez organizację w takich instytucjach.

§ 5

OCHRONA WIZERUNKU

1. Organizacja szanuje prawo dziecka do prywatności, ochrony wizerunku i dóbr osobistych, regulując zasady utrwalania i publikowania wizerunków dzieci podczas prowadzonych przez nią zajęć.
2. W miarę możliwości należy unikać utrwalania i publikowania wizerunku dzieci korzystających z oferty organizacji, jeśli nie jest to niezbędne i nie ma innej możliwości realizacji celu, w jakim miałyby być wykorzystane.

3. W celach ilustracyjnych, w tym w materiałach promocyjnych lub fundraisingowych, zaleca się wykorzystywanie zdjęć niepozwalających na identyfikację dziecka lub pochodzących z ogólnodostępnych źródeł.
4. Utrwalanie wizerunku dziecka wymaga pisemnej zgody rodzica/opiekuna. Musi ona być konkretna, świadoma, jednoznaczna i dobrowolna, a wyrażający zgodę musi zostać szczegółowo poinformowany o celu utrwalania wizerunku dziecka oraz możliwych sposobach jego wykorzystania, w tym udostępnienia w internecie.
5. Zgoda na utrwalenie i/lub wykorzystanie wizerunku dziecka nie może być dorozumiana ani w żaden sposób wymuszona. Przed ewentualnym wyrażeniem zgody opiekun musi uzyskać wyraźne zapewnienie, że taka zgoda na nie jest warunkiem udziału dziecka w oferowanych aktywnościach.
6. W miarę możliwości o zgodę na utrwalanie/publikowanie wizerunku należy zapytać także samo dziecko, a w razie jego odmowy – uszanować tę decyzję.
7. Brak zgody na utrwalenie i publikację wizerunku dziecka nie może być powodem wykluczenia go z zajęć lub dyskryminowania w inny sposób.
8. Personel organizacji nie utrwalą wizerunków dzieci na użytek własny i nie publikuje w swoich mediach społecznościowych wizerunków dzieci utrwalonych w związku z działalnością organizacji.
9. W przypadku wydarzeń z udziałem innych osób i konieczności zagwarantowania kontroli nad sposobem utrwalania i wykorzystywania wizerunków uczestniczących dzieci organizacja może ograniczyć im możliwość robienia zdjęć, zapewniając obsługę fotograficzną wydarzenia przez we własnym zakresie lub zlecając ją profesjonalistom.
10. Wszystkie osoby znajdujące się na zdjęciach/materiałach wideo powinny być kompletnie ubrane i nie mogą być przedstawione w sposób ośmieszający, poniżający lub w inny sposób naruszający ich dobra osobiste.
11. Zdjęcia/materiały wideo powinny przedstawiać dzieci w grupie, w miarę możliwości podczas wykonywania wspólnych zadań.

§ 6

ZASADY I PROCEDURY PODEJMOWANIA INTERWENCJI W SYTUACJI PODEJRZENIA KRZYWDZENIA LUB POSIADANIA INFORMACJI O KRZYWDZENIU MAŁOLETNIEGO

Postępowanie po otrzymaniu informacji o krzywdzeniu dziecka

1. Krzywdzeniem małoletniego jest stosowanie wobec niego przemocy psychicznej, fizycznej, seksualnej (opisanych w przepisach prawa) jak również zaniedbywanie jego potrzeb związanych m. in. z odżywianiem, ubiorem adekwatnym do pory roku, higieną osobistą, edukacją, schronieniem, opieką medyczną, bezpieczeństwem, psychiką i przeżywaniem emocji.
2. Każda informacja dotycząca krzywdzenia małoletniego traktowana jest poważnie i wyjaśniana.
3. W przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka priorytetem jest zagwarantowanie mu wszelkiej pomocy i wsparcia niezwłocznie po uzyskaniu takiej informacji.
4. Niezależnie od pozostałych czynności mających na celu wyjaśnienie sprawy oraz nadanie jej oficjalnego biegu zarząd organizacji niezwłocznie podejmuje decyzję o formach doraźnego i długofalowego wsparcia dziecka, które było ofiarą przemocy, a także – jeśli dotyczy – pozostałych dzieci, które były jej świadkami lub również mogły być ofiarami.

5. Pracownik, który otrzymał informację o krzywdzeniu dziecka bezpośrednio od dziecka, nie może w żaden sposób poddawać w wątpliwość relacji dziecka, niezależnie od własnej oceny przedstawionej przez dziecko historii.
6. Pracownik organizacji nie może samodzielnie prowadzić czynności wyjaśniających zgłoszone lub zaobserwowane nieprawidłowe zachowania wobec dziecka bez uprzedniego poinformowania zarządu i uzyskania wyraźnej zgody.
7. Zarząd organizacji po przeanalizowaniu zgłoszonego krzywdzenia dziecka podejmuje decyzję o włączeniu w czynności wyjaśniające innych osób, takich jak np. psycholog dziecięcy.
8. Organizacja nie jest związana wolą rodziców dziecka w przypadku podejrzenia popełnienia czynu karalnego na szkodę dziecka, niezależnie od osoby sprawcy.
9. Personel fundacji wykonujący zadania związane z dziećmi i młodzieżą na terenie innej jednostki/podmiotu/organizacji pozarządowej, mając podejrzenie dot. krzywdzenia małoletniego, informują o tym zarząd fundacji, który przekazuje te informacje dyrektorowi tej placówki, aby ten podjął kroki opisane w przyjętej w tym podmiocie procedurze ochrony małoletnich.

Rodzaje interwencji w przypadku różnych form krzywdzenia dzieci

1. Krzywdzeniem dziecka jest każde przestępstwo popełnione na szkodę dziecka, przestępstwo, którego dziecko jest świadkiem, a także niebędący przestępstwem czyn naruszający dobro dziecka.
2. Każdy przypadek stwierdzenia lub podejrzenia krzywdzenia dziecka musi zostać odnotowany w karcie interwencji i zgłoszony zarządowi organizacji lub osobie przez niego wyznaczonej do koordynowania działań związanych z bezpieczeństwem dzieci pozostających pod opieką organizacji.

3. W oparciu o przekazane informacje oraz uzyskane wyjaśnienia, zarząd podejmuje decyzję o sposobie przeprowadzenia interwencji oraz osobie za nią odpowiedzialnej. Niedopuszczalne jest samodzielne prowadzenie przez pracownika postępowania wyjaśniającego bez wiedzy i zgody zarządu.
4. Zarząd niezwłocznie informuje rodziców/opiekunów dziecka o zdarzeniu oraz planowanej interwencji, a gdy jest taka potrzeba, wspiera ich w poszukiwaniu specjalistycznej pomocy.
5. Organizacja nie jest związana wolą rodziców w wyborze odpowiedniej formy interwencji, jeśli dziecko padło ofiarą czynu karalnego lub przemocy domowej.
6. W przypadku podejrzenia bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka, należy niezwłocznie poinformować odpowiednie służby (policja, pogotowie ratunkowe), dzwoniąc pod numer alarmowy 112 lub 999 (pogotowie ratunkowe). Zawiadania te organy pracownik, który pierwszy powziął informację o zagrożeniu, i następnie wypełnia kartę interwencji.
7. Uwagę personelu fundacji powinno zwrócić zachowanie, w którym:
 - 1) małeletni ma widoczne obrażenia ciała (siniaki, poparzenia, ugryzienia, złamania kości itp.), których pochodzenie budzi wątpliwości,
 - 2) dziecko unika udziału w aktywnościach fizycznych,
 - 3) dziecko nadmiernie zakrywa ciało (nieadekwatnie do pogody),
 - 4) dziecko wzdryga się lub nieruchomieje, gdy podchodzi do niego osoba dorosła,
 - 5) dziecko boi się swojego rodzica, opiekuna, nie chce wracać do domu,
 - 6) małeletni przejawia bierność w zachowaniu, wycofuje się z interakcji, staje się uległy lub przestraszony,
 - 7) pojawiają się u dziecka dolegliwości somatyczne, np. ból brzucha, ból głowy, mdłości itp.,
 - 8) wystąpiła u małeletniego wyraźna zmiana zachowania.

Przestępstwo popełnione na szkodę dziecka przez osobę dorosłą

1. W przypadku podejrzenia popełnienia czynu karalnego na szkodę dziecka przez osobę dorosłą należy zawiadomić policję lub prokuraturę.
2. W przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka przez osobę z personelu fundacji:
 - 1) osoba ta zostaje natychmiast odsunięta od wszelkich form kontaktu z małoletnimi do czasu wyjaśnienia sprawy,
 - 2) zarząd zbiera i spisuje informacje od wszystkich osób, mogących mieć wiedzę o tym zdarzeniu,
 - 3) zarząd organizuje spotkanie z rodzicami/opiekunami prawnymi małoletniego, wobec którego istnieje podejrzenie, że doświadczył krzywdy i przekazuje im wszystkie zebrane informacje,
 - 4) w przypadku podejrzenia o popełnieniu wobec małoletniego czynu zabronionego, zarząd sporządza i kieruje na policję lub do prokuratury zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa niezależnie od reakcji rodziców,
 - 5) w przypadku, gdy pracownik dopuścił się wobec dziecka innej formy krzywdzenia niż popełnienie przestępstwa, zarząd po wysłuchaniu pracownika podejmuje decyzję o konsekwencjach służbowych, które wobec tej osoby zastosuje.
3. W przypadku podejrzenia, że krzywdzenia małoletniego dopuszczają się rodzice lub prawni opiekunowie zarząd informuje właściwy miejscowo ośrodek pomocy społecznej i/lub kieruje do organów ścigania zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.
4. W przypadku podejrzenia zaniedbywania potrzeb dziecka w środowisku rodzinnym należy złożyć we właściwym miejscowo sądzie rejonowym (wydział rodzinny i nieletnich) pisemny wniosek o wgląd w sytuację dziecka/rodziny.
5. W przypadku podejrzenia, że opiekun dziecka zaniedbuje jego potrzeby psychofizyczne lub rodzina jest niewydolna wychowawczo (np. dziecko chodzi w ubraniach nieodpowiednich do pogody, opuszcza miejsce zamieszkania bez nadzoru

osoby dorosłej), rodzina stosuje przemoc wobec dziecka (rodzic/inny domownik krzyczy na dziecko, stosuje klapsy lub podobne rodzajowo kary fizyczne), należy niezwłocznie poinformować właściwy ośrodek pomocy społecznej, który dokona analizy sytuacji rodziny i ustali odpowiednie formy udzielenia jej niezbędnego wsparcia.

6. W przypadku uzasadnionego podejrzenia stosowania przemocy domowej lub zgłoszenia dokonanego przez świadka przemocy domowej pracownik fundacji, znający sytuację domową małoletniego zobowiązany jest do wypełnienia formularza "Niebieskiej Karty-A" oraz niezwłocznego poinformowania o tym fakcie zarządu. Telefon 22-688-7000 na "Niebieską Linie" – poradnię telefoniczną dla osób pokrzywdzonych przemocą i innymi przestępstwami.

Przestępstwo popełnione na szkodę dziecka przez inne dziecko

1. W przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka przez inne dziecko należy przeprowadzić rozmowę z dzieckiem posądzanym o stosowanie przemocy oraz jego opiekunami, a także oddzielnie z dzieckiem krzywdzonym i jego opiekunami. Celem rozmowy jest ustalenie przebiegu zdarzenia, a także wpływu zdarzenia na zdrowie psychiczne i fizyczne dziecka krzywdzonego. Ustalenia należy zawrzeć w karcie interwencji sporządzonej dla każdego dziecka osobno.
2. Jeśli osobą podejrzewaną o krzywdzenie jest dziecko w wieku od 13 do 17 lat, a jego zachowanie stanowi czyn karalny, należy poinformować o tym właściwy miejscowo sąd rodzinny lub policję.
3. Jeśli osobą podejrzewaną o krzywdzenie jest dziecko powyżej 17 lat, a jego zachowanie stanowi przestępstwo, należy poinformować o tym właściwą miejscowo jednostkę policji lub prokuraturę.

Obowiązek zachowania tajemnicy

Wszyscy pracownicy, którzy w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych mają informacje o krzywdzeniu dziecka, są zobowiązani do zachowania w tajemnicy wszystkich okoliczności z tym związanych. Wyjątek stanowi przekazywanie informacji uprawnionym instytucjom w ramach działań interwencyjnych oraz rodzicom/opiekunom dziecka w ramach wykonywania przez nich władzy rodzicielskiej.

§ 7

ZASADY PRZEGLĄDU I AKTUALIZACJI STANDARDÓW OCHRONY MAŁOLETNICH

1. Procedura aktualizowania Standardu odbywa się nie rzadziej niż raz na 3 lata.
2. Zarząd wyznacza zespół odpowiedzialny za Standardy Ochrony Małoletnich, którego zadaniem jest monitorowanie realizacji Standardów oraz występowanie do zarządu o dokonanie zmian w Standardach, w tym wynikających ze zmiany przepisów.

§ 8

ZASADY UDOSTĘPNIANIA OPIEKUNOM I DZIECIOM STANDARDÓW DO ZAPOZNANIA SIĘ Z NIMI I ICH STOSOWANIA

1. Dokument „Polityka Ochrony Małoletnich” jest dokumentem ogólnodostępnym dla personelu, dzieci oraz ich opiekunów.
2. Dokument opublikowany jest na stronie internetowej fundacji oraz na tablicy informacyjnej znajdującej się w siedzibie fundacji.
3. W siedzibie organizacji w widocznym miejscu udostępniona jest wersja skrócona Standardów w formie umożliwiającej zrozumienie ich przez dzieci.
4. Dokument omawiany jest na pierwszym spotkaniu z opiekunami/rodzicami wstępującymi do fundacji, na zebraniu z opiekunami/rodzicami w danym roku szkolnym w przypadku prowadzonych przez fundację placówek oświatowych oraz na zebraniach projektowych z opiekunami/rodzicami dzieci.
5. Personel przedkłada opiekunowi do podpisania oświadczenie, że zapoznał się ze Standardami.
6. Pracownicy mają obowiązek zapoznania dzieci ze Standardami oraz omówienia ich w taki sposób, aby małoletni mogli go zrozumieć niezależnie od wieku i sprawności intelektualnej.

§ 9

ZASADY KORZYSTANIA Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH Z DOSTĘPEM DO SIECI INTERNET

1. Fundacja zapewniając dostęp do Internetu podejmuje działania filtrujące treści oraz chroniące przed złośliwym oprogramowaniem.
2. Fundacja nie udostępnia małoletnim sprzętu elektronicznego.

§ 10

PROCEDURY OCHRONY MAŁOLETNIICH PRZED TREŚCIAMI SZKODLIWYMI I ZAGROŻENIAMI W SIECI INTERNET ORAZ UTRWALONYMI W INNEJ FORMIE

1. Korzystanie z Internetu może wiązać się z zagrożeniami, w tym z niebezpiecznymi treściami, cyberprzemocą, uzależnieniem od Internetu.
2. W fundacji zwraca się szczególną uwagę na zabezpieczenie sieci internetowej poprzez aktualizację oprogramowania i zabezpieczenie przez wirusami i niebezpiecznymi treściami.
3. Korzystanie z sieci Wi-Fi wymaga wprowadzenia hasła.
4. Fundacja chroni wizerunek swoich beneficjentów, zgodnie z przyjętymi przepisami prawa.

5. Dzielenie się zdjęciami/filmami z działań organizowanych lub współorganizowanych przez fundację służy dokumentowaniu i promowaniu podejmowanych inicjatyw. Wykorzystywane w tym celu są zdjęcia/filmy szerokokątne, pokazujące zgromadzenie, krajobraz, imprezę publiczną itp.
6. Każdorazowo pozyskiwana jest przez personel fundacji zgoda małoletniego i/lub jego rodzica/opiekuna prawnego.
7. W przypadku realizacji zajęć z małoletnimi na terenie innej placówki lub podmiotu, ochrona dzieci przed treściami szkodliwymi w sieci Internet oraz ochrona wizerunku tych osób leży po stronie tego podmiotu.

§ 11

SPOSÓB DOKUMENTOWANIA I ZASADY PRZECHOWYWANIA UJAWNIONYCH LUB ZGŁOSZONYCH INCYDENTÓW LUB ZDARZEŃ ZAGRAŻAJĄCYCH DOBRU MAŁOLETNIEGO

1. Wszelkie dokumenty (np. notatki służbowe, notatki z rozmów, kopie dokumentacji, plany wsparcia) dotyczące zgłoszonych incydentów sporządza się w siedzibie fundacji w formie papierowej. Dostęp do tych dokumentów mają tylko osoby upoważnione przez Zarząd.
2. Dokumenty, o których mowa w ust. 1 przechowuje się w sposób uniemożliwiający dostęp do nich przez osoby nieupoważnione.
3. Oświadczenia personelu o zapoznaniu się z treścią Polityki Ochrony Małoletnich włącza się do akt osobowych.

Załącznik nr 1 do Polityki Ochrony Małoletnich

.....
(miejsowość, data)

OŚWIADCZENIE O ZAPOZNANIU SIĘ ZE STANDARDAMI OCHRONY MAŁOLETNIICH

Ja

.....
..... (imię, nazwisko, PESEL)

oświadczam, że zapoznałem(-am) się z Polityką Ochrony Małoletnich obowiązującą w FUNDACJI SAWANCI i przyjmuję ją do realizacji.

.....
(podpis oświadczającego)

Załącznik nr 2 do Polityki Ochrony Małoletnich

ZASADY BEZPIECZNEJ REKRUTACJI

1. Poznaj dane kandydata/kandydatki, które pozwolą Ci jak najlepiej poznać jego/jej kwalifikacje, w tym stosunek do wartości podzielanych przez organizację, takich jak ochrona praw dzieci i szacunek do ich godności. Fundacja musi zadbać, aby osoby przez nią zatrudnione (w tym osoby pracujące na podstawie umowy zlecenie, stażyści, praktykanci oraz wolontariusze) posiadały odpowiednie kwalifikacje do pracy z dziećmi oraz były dla nich bezpieczne. Aby sprawdzić powyższe, w tym stosunek osoby zatrudnianej do dzieci i podzielenia wartości związanych z szacunkiem wobec nich oraz przestrzegania ich praw, fundacja może żądać danych (w tym dokumentów) dotyczących:

- a. wykształcenia,
- b. kwalifikacji zawodowych,
- c. przebiegu dotychczasowego zatrudnienia kandydata/kandydatki.

W każdym przypadku fundacja musi posiadać dane pozwalające zidentyfikować osobę przez nią zatrudnioną, niezależnie od podstawy zatrudnienia. Fundacja powinna zatem znać:

- a. imię (imiona) i nazwisko,
- b. datę urodzenia,
- c. dane kontaktowe osoby zatrudnianej.

2. Poproś kandydata/kandydatkę o referencje z poprzednich miejsc zatrudnienia. Fundacja może prosić kandydata/kandydatkę o przedstawienie referencji od poprzedniego pracodawcy lub o podanie kontaktu do osoby, która takie referencje może wystawić. Podstawą dostarczenia referencji lub kontaktu do byłych pracodawców jest zgoda kandydata/kandydatki. Niepodanie takich danych w świetle obowiązujących przepisów nie powinno rodzić dla tej osoby negatywnych konsekwencji w postaci np. odmowy zatrudnienia wyłącznie w oparciu o tę podstawę. Fundacja nie może samodzielnie prowadzić tzw. screeningu osób ubiegających się o pracę, gdyż ograniczają ją w tym zakresie przepisy ogólnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych oraz Kodeksu pracy.

3. Pobierz dane osobowe kandydata/kandydatki, w tym dane potrzebne do sprawdzenia jego/jej danych w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym. Przed dopuszczeniem osoby zatrudnianej do wykonywania obowiązków związanych z opieką nad małoletnimi organizacja jest zobowiązana sprawdzić osobę zatrudnianą w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym – rejestr z dostępem ograniczonym oraz Rejestr osób w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze. Rejestr dostępny jest na stronie: rps.ms.gov.pl. By móc uzyskać informacje z rejestru z dostępem ograniczonym, konieczne jest uprzednie założenie profilu organizacji.

Aby sprawdzić osobę w Rejestrze organizacja potrzebuje następujących danych kandydata/kandydatki:

- a. imię i nazwisko,
- b. data urodzenia,
- c. pesel,
- d. nazwisko rodowe,
- e. imię ojca,
- f. imię matki.

Wydruk z Rejestru należy przechowywać w aktach osobowych pracownika lub analogicznej dokumentacji dotyczącej wolontariusza/osoby zatrudnionej w oparciu o umowę cywilnoprawną.

4. Pobierz od kandydata/kandydatki informację z Krajowego Rejestru Karnego o niekaralności w zakresie przestępstw określonych w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 172 oraz z 2022 r. poz. 2600), lub za odpowiadające tym przestępstwom czyny zabronione określone w przepisach prawa obcego.

5. Jeżeli osoba posiada obywatelstwo inne niż polskie wówczas powinna przedłożyć Ci również informację z rejestru karnego państwa obywatelstwa uzyskiwaną do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi, bądź informację z rejestru karnego, jeżeli

prawo tego państwa nie przewiduje wydawania informacji dla w/w celów

6. Pobierz od kandydata/kandydatki oświadczenie o państwie/ach zamieszkiwania w ciągu z ostatnich 20 lat, innych niż Rzeczypospolita Polska i państwo obywatelstwa, złożone pod rygorem odpowiedzialności karnej.

7. Jeżeli prawo państwa, z którego ma być przedłożona informacja o niekaralności nie przewiduje wydawania takiej informacji lub nie prowadzi rejestru karnego, wówczas kandydat/kandydatka składa pod rygorem odpowiedzialności karnej oświadczenie o tym fakcie wraz z oświadczeniem, że nie była prawomocnie skazana w tym państwie za czyny zabronione odpowiadające przestępstwu określonym w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii oraz nie wydano wobec niej innego orzeczenia, w którym stwierdzono, iż dopuściła się takich czynów zabronionych, oraz że nie ma obowiązku wynikającego z orzeczenia sądu, innego uprawnionego organu lub ustawy, stosowania się do zakazu zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi.

8. Pod oświadczeniami składanymi pod rygorem odpowiedzialności karnej składa się oświadczenie o następującej treści: Jestem świadomy/a odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Oświadczenie to zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

9. Gdy pozwalają na to przepisy prawa, fundacja jest zobowiązana do domagania się od osoby zatrudnianej zaświadczenia z Krajowego Rejestru Karnego. Zaświadczenia z KRK można domagać się wyłącznie w przypadkach, gdy przepisy prawa wprost wskazują, że pracowników w zawodach lub na danych stanowiskach obowiązuje wymóg niekaralności. Wymóg niekaralności obowiązuje m.in. nauczycieli, w tym nauczycieli oraz opiekunów zatrudnionych w placówkach publicznych oraz niepublicznych oraz kierownika i wychowawcę wypoczynku dzieci.

10. W przypadku niemożliwości przedstawienia zaświadczenia poproś kandydata/kandydatkę o złożenie oświadczenia o niekaralności oraz o braku toczących się wobec niego/niej postępowań przygotowawczych, sądowych i dyscyplinarnych za przestępstwa i inne czyny popełnione przeciwko dzieciom. Odmowa złożenia takiego oświadczenia nie może rodzić dla kandydata/

kandydatki żadnych negatywnych konsekwencji, w tym być wyłączną podstawą odmowy zatrudnienia. Poniżej znajdziesz przykładowy formularz takiego oświadczenia.

11. Za realizację obowiązków, o których mowa w niniejszym załączniku odpowiada zarząd fundacji.

.....
Miejscowość i data

.....
Imię i nazwisko

.....
Dane kontaktowe

**Oświadczenie
o posiadaniu obywatelstwa polskiego**

Oświadczam, że posiadam tylko obywatelstwo polskie.

.....
Czytelny podpis

.....
Miejscowość i data

.....
Imię i nazwisko

.....
Dane kontaktowe

Oświadczenie
o posiadaniu obywatelstwa państwa innego niż Rzeczpospolita Polska

Oświadczam, że posiadam/nie posiadam* obywatelstwo (obywatelstwa) innego państwa (innych państw) niż Rzeczpospolita Polska, tj.:

.....
.....**

.....
Czytelny podpis

*Niepotrzebne skreślić

**W przypadku posiadania obywatelstwa innego państwa (innych państw) niż Rzeczpospolita Polska wskazać te państwa.

.....
Miejscowość i data

.....
Imię i nazwisko

.....
Dane kontaktowe

Oświadczenie

o zamieszkaniu w ciągu ostatnich 20 lat w państwach innych niż Rzeczpospolita Polska i państwo innego obywatelstwa

Oświadczam, że w ciągu ostatnich 20 lat zamieszkiwałem(am)/nie zamieszkiwałem(am)* w państwach innych niż Rzeczpospolita Polska i państwo (państwa) posiadanego innego obywatelstwa.

W przypadku zamieszkiwania wskazać poniżej państwo/państwa:

.....
.....

Jestem świadomy(a) odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

.....
Czytelny podpis

*Niepotrzebne skreślić

.....
Miejscowość i data

.....
Imię i nazwisko

.....
Dane kontaktowe

Oświadczenie

dotyczące braku prowadzenia rejestru karnego i wydawania informacji z rejestru karnego w państwach innych niż Rzeczpospolita

Oświadczam, że w niżej wymienionym państwie/państwach*

.....
.....
nie jest prowadzony rejestr karny/nie wydaje się informacji z rejestru karnego.*

Jednocześnie oświadczam, że nie byłem(am) prawomocnie skazany(a) w wyżej wymienionym państwie/ państwach za czyny zabronione odpowiadające przestępstwom określonym w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii oraz nie wydano wobec mnie innego orzeczenia, w którym stwierdzono, że dopuściłem(am) się takich czynów zabronionych oraz, że nie nałożono na mnie obowiązku wynikającego z orzeczenia sądu, innego uprawnionego organu lub ustawy, stosowania się do zakazu zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich lub z opieką nad nimi.

Jestem świadomy(a) odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

.....
Czytelny podpis

*Niepotrzebne skreślić